

Ungi Márton:
EGY PÁR TÖREDÉK VONÁS
KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR KÉPÉBŐL

Most, midőn nemzetünk, elhunyt nagy halottjai emlékezetét gyászünnepélyek tartásával, emlékszobrok emelésével hazaszerte dicsőíti: méltó, hogy több elhunyt nagy férfiak közt, Körösi Csoma Sándor emlékét is megújítsuk szívünkben. Báró Eötvös Józsefnek remek *emlékbeszéde Körösi Cs. Sándor felett*, a dicsőültnek ugyan réznél tartósabb szobrot emelt: de e körül, időről időre, bár hervadó nefelejceseket ültetni, a hazafiui kegyeletnek szent kötelessége. És azért akarok én, — különösen egy általam tisztelt derék hazánkfia felhívásának engedve, ki előtt Körösinkkeli rövid ismeretséget történetesen fölemlítettem, — Körösi képéből, a milyennek azt ismerni szerencsém volt, néhány egyszerű töredékvonás rajzát adni, bár avatatlan ecsettel. Jól esik hallanunk kedves halottunkról, bármely igénytelen méltányló szót attól, ki vele közel ismeretségben, érintkezésben volt.

Én Körösinket, 43 évvel ezelőtt, 1817^g év 8 hónapjában, a göttingai egyetemen voltam szerencsés ismerni, szeretni, tisztelni s kölcsönös vonzalmával dicsekedni.

Ő ember volt a szó nemes értelmében.

Magas nyílt homloka, mosolygó fekete szeme, rendes orra, vidám ajkai, derült hosszudag arcza, középszerűnél magasabb termete, erőteljes testalkata, szerény, egyszerű, természetes magaviselete, egész külseje már első látásra szívetnyerő vala.

Jellemzik őt erkölcsileg különösen: *leplezetlen őszinteség, nyíltszívűség, igazmondás*, úgy, hogy bátor vagyok állítani, miképen minden szava, beszéde, szentírászerű hitelességű volt, és ha hátrahagyott irományai világra jönek, mit adjon az ég mielőbb, azoknak kétely nélkül hinni lehet.

Körösinknek egy szép jellemvonása volt a *háladatosság*. Gyakran elérzékenyülve emlegetett előttem s előttünk — debreczeniek előtt, kik egy szálláson négyen laktunk együtt, és a kiket ő sűrűn meglátogatott — gyakran elérzékenyülve emlegetett egy jószívű szegény öregasszonyt, ki őt, midőn szegény szolgagyermek korában falura kijárt, aratással keresni élelmét, ruházatját, házához fogadta, és neki azután is édes anyja helyett való anyja volt. — Gyakran hálásan és magasztalólag emlegette előttünk fő pártfogóját és jóltevőjét, a derék Kenderesy Mihály kormányzó tanácsost. Herepei Ádám és Hegedüs Sámuel tisztelt tanítóit.

Körösí nemcsak háládatos szívé, hanem maga is *jóltevő, emberszerető, emberbarát volt*. Csak egy példát hozok fel. Egy erdélyi unitarius papjelölt, hazájába visszatérni szándékozván, miután megrendelt pénze meg nem érkezett, Körösitől kért kölcsön utiköltséget. Ő, noha maga is néhány hét múlva készült megindulni haza felé, s noha maga is pénz szükiben volt, a kívánt mennyiségig egész készség-

gel kölcsönzött, bizonyos határnapot tűzve ki a pénz megküldésére. A határnap eljött s elmúlt, s napok multak napok után, de a várt pénz nem érkezett: úgy hogy tőlünk leve kénytelen kölcsönözni szeretett Kőrösink néhány aranyat, mit egy szavára legörömebb adtunk, mit ő később, csakugyan ráhatározván magát a haza indulásra, a nemeslelkű Eichhorntól felvett kölcsönből pontosan megfizetett. Szerénység tiltana ezt felhoznom, hanemha ezzel is azt akarnám bebizonyítani, mikép határtalan volt s lehetett hitünk, bizodalunk, az ő becsületességében és hitelességében.

Főjellemonása, eleme, éltetője Kőrösinknek volt, a *kebelében lángolt honszeretet*. Hazája disze, fénye, dicsősége – volt szive vágyainak, élete törekvéseinek főcélja. – Különösen egy forró vágy dagasztotta kebelét, melynek említésénél arca kigyuladt, szemeiben némi ihlettség, felmagasztaltság tükröződött, a forró ohajtát: „vajha nemzetünk homályfedte eredetét folderíteni sikerülne!” s csodálkozását fejezé ki azon, „mikép még addig senki nem vállalkozott, ki nemzetünk első hazáját, bölcsőjét fölkereste volna, mikép maga a nemzet ezt oly kevés figyelemre, gondra méltatta.” Miknek gyakori emlegetése homályosan sejtettette velünk, azt az óriási tervet, a melyet agyában főzött és a mely csak következő alkalommal tűnt föl előttünk világosabban. Miután a várt pénz a kölcsönöző pontatlansága miatt, napról napra késett, s Kőrösink sietős utját késleltette, a mindig derült, vidám arczu férfiu elkomorult, csüggetegnek látszott. – Egykor belép hozzánk, egy levéllel kezében, s mondja: olvassuk. Ő e levélben a mármaros-szigeti egyházba rendes lelkészül, s egyszersmind iskolatanárul hivatott meg. Mi szívből örültünk ez épen jókori meghívásnak, s ahhoz szerencsét kívántunk; de ő egész komolysággal így szólott: „Nem fogadom el, sőt más meghívást sem fogadnék el; nekem más célom van; mi legyen? megfogják tudni rövid időn, ha az Isten éltet.” Ily önzéstelen volt, ily tiszta lánggal égett az ő honszerelme; ily szilárd volt az ő elhatározása. S csakhamar ezután, tovább nem nyughatván, a nemesszívű Eichhorntól utiköltséggel segítettve, gyalog utnak indult, s mi őt a Göttinga keleti kapuján kikisérve, csókok s áldáskívánatok között bocsátottuk nagy utjára. Mint a kettős honu vándormadár nyugtalanul repdes, mikor természeti hatalmas ösztöne meginti, hogy másik honába költözése ideje közelg: úgy Kőrösinket nem hagyta már többé nyugodni egy legyőzhetetlen titkos ösztön, a nemzetünk régi eredeti hona felé repeső ohajtózó vágy.

Ilyennek ismertem én Kőrösinket, és hogy őt ismerhettem, áldom érette a sorsot. Fájdalom! az ő legforróbb, legszentebb vágya nem teljesült; ő leveretett közel nagy céljához, mielőtt azt elérhette volna.

Nagy, nemzeti csapás!

Távol tőlünk, távol szülőföldjétől, hamvad ő idegen hantok alatt. De nagyszerű síremléket emelt ő neki maga a természet keze, az eget verdeső bérczű Himmalayát, melynek tövében aluszsa a sír álmát; s nemzete, élő oszlopot emelt szívében ő neki, mely fönmaradand, – maradjon fön, nemzetünk életével, s nőttön növekedendő fényével, virágzásával, dicsőségével együtt, mind addig, mig magyar él!

U- i.